

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Кафедра інформаційних технологій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

Р.І. Ліщук Р.І. Ліщук

« 30 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Операційні системи»

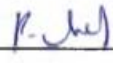

Освітній рівень:	Перший рівень вищої освіти
Галузь знань:	12 «Інформаційні технології»
Спеціальність:	122 «Комп'ютерні науки»
Освітня програма:	«Комп'ютерні науки»
Факультет:	економіки і підприємництва

Умань – 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Операційні системи» для здобувачів вищої освіти спеціальності 122 «Комп'ютерні науки». – Умань: Уманський НУ 2021 р. – 10 с.

Розробник: к.е.н., доцент кафедри інформаційних технологій Ю. Мазур

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформаційних технологій
Протокол № 1 від 30 серпня 2021 року

Завідувач кафедри, к.т.н., доцент Р.І. Ліщук
« 30 » 2021 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва

Протокол № 1 від 31 серпня 2021 року
Голова Л.В. Смолій
« 31 » 2021 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5	Галузь знань 12 «Інформаційні технології»	Вибіркова	
Змістових модулів 2	Спеціальність 122 «Комп'ютерні науки»	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		1-й	1-й
Загальна кількість годин 150		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,9 самостійної роботи студента – 3,6		2-й	2-й
	Освітній рівень: перший (бакалаврський) Освітня програма: «Комп'ютерні науки»	Лекції	
		40 год.	8
		Лабораторні	
		38 год.	4
		Самостійна робота	
		72 год.	138
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі комп'ютерних наук або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів комп'ютерних наук, інформаційних технологій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність забезпечити організацію обчислювальних процесів в інформаційних системах різного призначення з урахуванням архітектури, конфігурування, показників результативності функціонування операційних систем і системного програмного забезпечення.

Програмні результати:

володіти мовами системного програмування та методами розробки програм, що взаємодіють з компонентами комп'ютерних систем, знати мережні технології, архітектури комп'ютерних мереж, мати практичні навички технології адміністрування комп'ютерних мереж та їх програмного забезпечення.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти:

Теоретичною базою вивчення навчальної дисципліни є такі

дисципліни: «Вища математика», «Алгоритмізація і програмування», «Системний аналіз», «Організація баз даних та знань».

Навики отримані при вивченні дисципліни можуть бути використанні при вирішенні задач з таких дисциплін: «Проектування інформаційних систем» та «Комп'ютерні мережі».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Загальні відомості про сучасні операційні системи.

Предмет і завдання дисципліни. Методичні вказівки до вивчення, склад і функції ОС, місце ОС у складі програмного забезпечення. Еволюція ОС.

Тема 2. Керування процесами і потоками.

Концепції процесу, потоку, ресурсу. Віртуалізація в ОС. Будова ядра ОС.

Стани процесів. Моделі процесів. Створення і завершення процесів. Управління процесами. Створення і завершення процесів.

Тема 3. Керування оперативною пам'яттю.

Основні поняття і вимоги до управління пам'яттю. Вимоги до управління пам'яттю. Логічна організація. Фізична організація. Організація (сторінкова, сегментована) та розподіл (фіксований, динамічний) пам'яті. Завантаження і зв'язування. Компонування.

Апаратне забезпечення і керуючі структури. Сторінкова організація. Сегментація. Комбінація сегментації і сторінкової організації. Захист і спільне використання. Стратегії вибірки, розміщення, заміщення та очищення. Управління пам'яттю в Unix, Linux та Windows.

Змістовний модуль 2.

Тема 4. Керування введенням-виведенням.

Фізична організація пристроїв введення-виведення. Управління вводом-виводом і дискове планування. Логічна структура функцій вводу-виводу. Буферизація операцій вводу-виводу. Дискове планування LIFO, SSTF, SCAN, C-SCAN, N-step-SCAN, FSCAN, RAID. Організація вводу-виводу у Unix, Windows. Управління файлами. Архітектура файлової системи.

Тема 5. Файлові системи.

Логічна організація файлу. Фізична організація файлу. Файлова система FAT. Файлова система NTFS. Файлова система ReFS. Файлова система Mac OS. Управління файлами в Unix, Linux, Windows.

Тема 6. Керування розподіленими ресурсами

Особливості керування розподіленими ресурсами. Базові примітиви обміну повідомленнями. Особливості неблокуючих примітивів. Буферизація у примітивах обміну повідомленнями. Способи адресації. Основні концепції механізму сокетів.

4. Орієнтована структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин						
	денна форма				заочна форма		
	Усього	у тому числі			у тому числі		
		Лекції	Лаб. роботи	Сам. робота	Лекції	Лаб. роботи	Сам. робота
Змістовний модуль 1.							
Тема 1. Загальні відомості про сучасні операційні системи	20	6	4	10	-	-	20
Тема 2. Керування процесами і потоками	26	6	6	14	2	-	24
Тема 3. Керування оперативною пам'яттю	26	6	8	12	2	-	24
Усього годин	72	18	18	36	4	-	68
Змістовний модуль 2.							
Тема 4. Керування введенням-виведенням.	28	8	8	12	2	2	24
Тема 5. Файлові системи.	24	6	6	12	-	-	24
Тема 6. Керування розподіленими ресурсами	26	8	6	12	2	2	22
Усього годин	78	22	20	36	4	4	70
Разом по дисципліні	150	40	38	72	8	4	138

5. Теми лабораторних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Основні принципи функціонування операційної системи Linux.	4	-
2	Вивчення файлової системи і функцій по обробці та управління даними.	6	-
3	Створення та виконання командних файлів користувача середовищі операційної системи Linux.	8	2
4	Формування системного диска операційної системи Linux.	8	2
5	Вивчення графічної оболонки KDE.	6	-
6	Файловий менеджер Konqueror Web Browser.	6	-
	Разом	38	4

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1. Життєвий цикл та стандарти ПЗ			
1.	Загальні відомості про сучасні операційні системи Головна ідея при використанні спеціальної програми, відомої під назвою монітор (диспетчер) Характеристики ОС, в яких з'явилися такі поняття, як «спулінг» («підкачування») і «багатозадачність» Вимоги, що пред'являються до операційної системи Можливості розвитку ОС [1, 2,4,6]	10	20
2.	Керування процесами і потоками Захист даних і адміністрування Інтерфейс прикладного програмування Засоби апаратної підтримки ОС, які беруть участь в організації обчислювальних процесів Стани потоків в ОС Windows Алгоритм Деккера Алгоритм Петерсона [1, 2,4,6]	14	24
3.	Керування оперативною пам'яттю Кешування даних Проблема узгодження даних Способи відображення основної пам'яті на кеш Свопінг Кешування в процесорі Pentium [1,2,3,4,6]	12	24
Змістовий модуль 2. Методи та засоби розробки ПЗ			
4.	Керування введенням-виведенням Технології введення-виведення Принцип реалізації і роботи системного таймера Принцип роботи асоціативного пошуку для кешів з випадковим відображенням даних Відмінності виключень від переривань [1,2,4,6]	12	24
5.	Файлові системи Фізична організація і адресація файлу Цілісність даних і відновлення в NTFS Переваги файлової системи NTFS в порівнянні з FAT або FAT32 [1,3,4,5]	12	24
6.	Керування розподіленими ресурсами Синхронізація Буферизація у примітивах обміну повідомленнями Основні концепції механізму сокетів Архітектура мережної підтримки Linux [1,2,4,6]	12	22
	Разом	72	138

7. Методи навчання

Навчання студентів відбувається із використанням наступних методів:

1. Словесний – навчальні лекції, доповнені опорним конспектом лекцій.
2. Наочні методи навчання – показ слайдів, що ілюструють відповідні теми; представлення моделей стандартних алгоритмів.
3. Частково-пошуковий – практична реалізація роботи над темами НДРС, окремі розділи яких підготовлені викладачем або іншими студентами.
4. Дослідницький – самостійне опрацювання літератури, дослідний пошук за темами НДРС.
5. Дедуктивний - спочатку повідомляються загальні положення, оператори та стандартні підпрограми, а після цього поступово наводяться приклади, більш конкретні задачі.
6. Індуктивний – в процесі виконання лабораторних робіт спочатку повторюється теоретичний матеріал, потім створюються алгоритми, потім на основі алгоритмів розробляються програми. За результатами роботи студенти формулюють самостійні висновки, які оформлюють у вигляді звітів.
7. Репродуктивний - перелік питань в методичних вказівках до виконання лабораторних робіт з дисципліни після кожної роботи, що створений на основі конспекту лекцій та індивідуальних завдань.

8. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань:

Поточний контроль – оцінюються усні та письмові відповіді, результати комп'ютерного тестування, виконання дослідницьких завдань, захист підготовлених презентацій. Перевірка виконання індивідуальних завдань (на кожному лабораторному занятті).

Максимальна кількість балів за всі лабораторні роботи дорівнює 5 або 10 балів в залежності від складності.

Критерії оцінювання:

- за умови правильно виконаної роботи, доброго та своєчасного захисту роботи студент отримує максимально можливу кількість балів;
- за умови невиконання (зниження) показника– кількість балів знижується.

Системи оцінювання усного опитування:

- «відмінно», якщо відповідь повна, не менше 90 % потрібної інформації – 5 балів;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації та деякі незначні неточності) – 4 бали;
- «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації та деякі помилки) – 3 бали;
- «незадовільно» – неповна відповідь (менше 60 % потрібної інформації та принципові помилки) – 2 бали.

Модульний контроль проводиться протягом семестру письмово або у вигляді комп'ютерного тестування, захисту творчих проектів тощо; і має на меті оцінку результатів знань студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни.

Модульний контроль проводиться після завершення вивчення змістового модуля. При його проведенні використовуються програмно-технічні засоби комп'ютерних лабораторій університету. Модульний контроль оцінюється в 10 балів. Дисципліна має два змістовних модулі, які охоплюють матеріал з вивчених тем.

Семестровий контроль (залік) виставляється з урахуванням поточної успішності та результатів модульних робіт у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Форми контролю:

- усне та письмове опитування;
- тестові завдання в тому числі комп'ютерне тестування;
- звіти з лабораторних робіт.

Максимальна кількість балів з дисципліни дорівнює 100.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Форми оцінювання	Поточний (модульний) контроль						Сума
	ЗМ1			ЗМ2			
	T1	T2	T3	T7	T8	T9	
Усне опитування	5	5	5	5	5	5	100
Індивідуальна співбесіда (перевірка лабораторних робіт)	5	10	10	10	5	10	
Разом:	10	15	15	15	10	15	
Модульний контроль	10			10			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Мазур Ю.П. Операційні системи: методичні вказівки для виконання лабораторних робіт студентами першого (бакалаврського) освітнього ступеню з галузі знань 12 «Інформаційні технології» спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» (денної та заочної форм навчання). Умань: Уманський НУС, 2021. 76 с.
2. Мазур Ю.П. Операційні системи: методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентами першого (бакалаврського) освітнього ступеню з галузі знань 12 «Інформаційні технології» спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» (денної та заочної форм навчання). Умань: Уманський НУС, 2021. 45 с.
3. Мазур Ю.П. Операційні системи: методичні вказівки для виконання контрольної роботи студентами першого (бакалаврського) освітнього ступеню з галузі знань 12 «Інформаційні технології» спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» (заочної форми навчання). Умань: Уманський НУС, 2021. 16 с.

11. Рекомендована література

Основна

1. Бондаренко М. Ф. Качко О. Г. Операційні системи. Х. : Компанія СМІТ, 2018. 432 с.
2. Галіцин В. К. Левченко Ф. А. Багатокористувацькі обчислювальні системи та мережі : навч. посіб. К. :КНЕУ, 2017. 360 с.
3. Рудницький В. М. Беседіна С. В., Кучук Г. А. Дослідження і проектування драйверів операційних систем : навч. Посіб. Ч. : ЧДТУ, 2017. 216 с.
4. Шеховцов В. А. Операційні системи / за заг. ред. Згуровського М. З. – К. : Вид. група ВНУ, 2015. 576 с.

Додаткова

5. Третяк В. Ф. Кавун С. В. Голубничий Д.Ю. Основи операційних систем : навч. посібн. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2005. 228 с.
6. Хант К. TCP/IP. Сетевое администрирование. Х.: Символ, 2009. 816 с.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://www.citforum.com>
2. <http://www.rsdn.com>
3. <http://www.emanual.com>
4. <http://www.infocity.kiev.ua>
5. <http://www.helloworld.com>
6. <http://www.msdn.microsoft.com>

13. Зміни у робочій програмі на 2022 рік.